

”Syrjinnän ja
hengellisen
väkivallan
ehkäiseminen
edellyttää aktiivisia
arvovalintoja”

Ani Iivanainen 2026 filosofian maisteri, sukupuolentutkimuksen väitöskirjatutkija

Lhbtqia+ -ihmisiin kohdistuva hengellinen väkivalta on yleinen ilmiö ja sitä tapahtuu myös Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa, ei vain herätysliikkeissä.

Maisterintutkielman tulokset

Kyselytutkimusten tulokset

Edistysaskeleet ja kehityskohteet

Tuki

HENGELLISEN VÄKIVALLAN KÄSITE

(Lähde: EVL; Kirkkohallitus; Linjakumpu 2015, Iivanainen 2023)

Voimaannuttava uskonnollisuus ja hengellisyys tukee parhaimmillaan ihmisen hyvinvointia ja antaa silloin myös elämäniloa.

Vahingoittava uskonnollisuus ja hengellisyys sen sijaan aiheuttaa henkisiä traumoja, ahdistusta, masennusta ja mielenterveysongelmia.

- Uskonnolla voi myös olla yhteys ihmisen syvimpiin arvoihin ja identiteetin muodostumiseen - joko positiivisesti tai negatiivisesti.

Hengellisen väkivallan käyttäjän perimmäisenä tarkoituksena on nujertaa toisen ihmisen (väkivallan tekijän mielestä) väärä elämäntapa tai mielipide.

- Väkivallan tekijä myös uskoo tällaisen toiminnan olevan toiselle ihmiselle tämän parhaaksi.

Hengellisyyden ja yhteisöllisyyden keskinäinen kytkös:

- Ihmiset kaipaavat joukkoon kuulumisen kokemusta - historiassa ollut myös eloon jäämisen edellytys.
- Sama tarve on myös nykyihmisellä.
- Monet hengellisen väkivallan uhrit eivät uskalla lähteä vahingoittavasta yhteisöstä, koska pelkäävät jäävänsä yksin.

HENGELLISEN VÄKIVALLAN EHKÄISEMISESSÄ ON OLENNAISTA ARVIOIDA SITÄ, MITKÄ KAIKKI ASIAT VAIKUTTAVAT SIIHEN, USKALTAAKO SYRJINNÄN JA VÄKIVALLAN UHRI KERTOA KOKEMUKSISTAAN.

ERILAISIA HENGELLISEN VÄKIVALLAN MUOTOJA

Henkistä väkivaltaa -> Joskus myös fyysistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa. Eheyttämistä eli joku ulkopuolinen yrittää muuttaa kohteen seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä. HUOM! aiheuttaa myös itse-eheyttämispyrkimyksiä.

Monia erilaisia rinnakkaisia muotoja.

Voi ilmetä kaikissa uskonnollisissa yhteisöissä, myös evankelis-luterilaisen valtakirkon piirissä.

Vaarantaa lasten ja nuorten turvallisen kehityksen.

MIKSI AIHETTA ON TÄRKEÄ TUTKIA?

EU:n perusoikeusviraston tutkimus:

- Vain 8 % suomalaisista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista ihmisistä uskaltaa olla oma itsensä työpaikalla, ja 13 % on kohdannut edellisen vuoden aikana syrjintää työpaikallaan (*FRA 2020*)

Johtajat ovat avainasemassa työyhteisön turvallisemman tilan luomisessa:

- Työyhteisöjen toiminnan ja kollegoiden asenteiden muutos lähtee johtajista, siirtyy organisaatiossa työntekijöiden asenteisiin, ja sitä kautta työpaikoilla näkyvään arjen kohtaamiseen ja toimintaan.

(Gold & Mia 2019; Lehtonen 2006; Leppänen, Karvinen, Rekola & Torniainen 2019; FRA 2020)

TULOKSET: ASIAKIRJAT

(Iivanainen 2023)

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on suuria eroavaisuuksia hiippakunnissa – sekä käytännön tasolla että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusdokumenttien tasolla.

Lhbtqia+ ihmisten ja -työntekijöiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen toimenpiteitä ei ole mainittu kaikkien hiippakuntien asiakirjoissa / nettisivuille.

Hengellisen väkivallan ehkäisemisestä ei ole tietoa kaikkien hiippakuntien asiakirjoissa / nettisivuilla.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait: työnantajaa sitoo velvollisuus aktiivisesti edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa riippumatta työntekijöiden määrästä.

TULOKSET: PIISPOJEN HAASTATTELUT - TAHTOA ON

(Iivanainen 2023)

Olisi hyvä olla jonkinlainen yhteinen seurakuntia ohjaava ja toimintaa tukeva malli.

Tärkeintä olisi, että malli myös jalkautetaan seurakuntiin.

Suurimmat puutteet hiippakuntien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasiakirjoissa ovat puutteet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa koskevissa kohdissa, ja yleisesti hiippakuntien seurakunnissa tehtävässä työssä.

Ihmisarvon, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemojen tarkastelu ja arviointi kirkossa kontekstuaalisen teologian viitekehyksestä.

HENGELLINEN VÄKIVALTA JA EHEYTTÄMINEN ON EDELLEEN YLEISTÄ, MYÖS EVANKELIS-LUTERILAISESSA KIRKOSSA

Malkus ry / Voimavaraksi hanke

64 vastausta eheyttämisestä

Euroopan perusoikeusvirasto FRA 2023

31 % suomalaisista vastaajista on kohdannut eheyttämistä (n. 2665 personer)

Tietokirjaa varten tekemäni kyselytutkimukset

169 vastausta hengellisestä väkivallasta

Sateenkaari-ihmisiä on paljon. Uhreja on paljon.

HENGELLINEN VÄKIVALTA JA EHEYTYS, JOKA KOHDISTUU LHBTQIA+ -IHMISIIN JA -TYÖNTEKIJÖIHIN KIRKOSSA

(Iivanainen 2025)

KAKSI OSAINEN KYSELY, JOIHIN YHTEENSÄ 169 VASTAUSTA.

- 1. kyselyyn hengellisen väkivallan muodoista vastasi **117** evankelis-luterilaisen kirkon sateenkaarevaa jäsentä/entistä jäsentä, joista kirkon työntekijöitä on/oli ollut **47**.
- 2. kyselyyn hengellisen väkivallan tekijöistä vastasi **52** vastaajaa, joista **26** kirkon työntekijänä.

Hengellistä väkivaltaa tapahtuu sekä seurakunnissa että kirkon työyhteisöissä

Eheyttämistä tapahtuu myös ev.-lut. seurakunnissa

HENGELLINEN VÄKIVALLAN YLEISYYS

(Iivanainen 2025)

Yli puolet molemmista vastaajaryhmistä oli kohdannut hengellistä väkivaltaa / eheyttämistä edellisen vuoden aikana.

Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenet

- 12 %** viimeisen viikon aikana
- 17,1 %** viimeisen kuukauden aikana
- 22,2 %** viimeisen vuoden aikana
- 20,5 %** viimeisen 5 vuoden aikana

Evankelis-luterilaisen kirkon työntekijät

- 12,8 %** viimeisen viikon aikana
- 23,5 %** viimeisen kuukauden aikana
- 19,1 %** viimeisen vuoden aikana
- 19,1 %** viimeisen viiden vuoden aikana

HENGELLINEN VÄKIVALTA, JOTA KIRKON JÄSENET JA MUUT SEURAKUNNAN TOIMINTAAN OSALLISTUVAT OLIVAT KOHDANNEET (Iivanainen 2025)

Kohdattu hengellinen väkivalta oli moninaista, laaja-alaista ja tapahtui sekä seurakuntayhteisön arjessa että perheiden sisällä.

- helvetillä uhkaamista
- **identiteetin synniksi ilmaisemista**
- identiteetin sairaudeksi ilmaisemista
- identiteetin takia yhteisön ulkopuolelle jättämistä
- tahtomatta puolesta rukoilemista tarkoituksena muuttaa identiteettiä
- **Raamatun lauseiden ja hengellisen puheen käyttämistä identiteettiä vastaan**
- jumalanpalveluksissa, tapahtumissa, leireillä, ryhmissä tms. on ilmaistu,
- että **vain heterosuhteet ovat Jumalan tahdon mukaisia**
- jumalanpalveluksissa, tapahtumissa, leireillä, ryhmissä tms. on ilmaistu,
- että **sukupuolista vain mies ja nainen ovat Jumalan tahdon mukaisia**

Kolmasosalle vastaajista oli sanottu, että hengellistä väkivaltaa ei tapahtuisi, jos he eivät olisi avoimia omasta identiteetistään. Avoimissa vastauksissa nousi esille esimerkiksi, että homoseksuaalisuus on rinnastettu eläimiin sekaantumiseen ja Pyhän Hengen pilkkaamiseen. On myös ajettu ulos demoneita ja kerrottu, että vastaaja on lopun alkujen merkki.

HENGELLINEN VÄKIVALTA, KIRKON TYÖNTEKIJÄT

(Iivanainen 2025)

Kohdattu hengellinen väkivalta oli moninaista, laaja-alaista ja tapahtui sekä työyhteisön jäsenten että esihenkilöiden toimesta. Osa hengellisestä väkivallasta täytti eheyttämisen tunnusmerkit.

TYÖKAVERIT HENGELLISEN VÄKIVALLAN TEKIJÖINÄ

50 % joku tai jotkut työkavereista ilmaissut, että identiteetissä on jotain väärää

50 % joku tai jotkut työkavereista ilmaissut, että identiteetti on Jumalan tahdon vastaista

35,7 % kukaan ei ole sanonut suoraan mitään, mutta vastaaja on kuullut hänen / heidän puhuvan tai nähnyt hänen / heidän kirjoittavan sateenkaari-ihmisistä syrjivästi tai tuomiten identiteetin Jumalan tahdon vastaisena

78,6 % valitteli tapahtunutta ja tuki uhria

42,9 % valitteli asiaa, mutta ei tehnyt mitään tukeakseen uhria

ESIHENKILÖT HENGELLISEN VÄKIVALLAN TEKIJÖINÄ

35 % esihenkilö on ilmaissut, että identiteetissä on jotain väärää

25 % esihenkilö on ilmaissut, että identiteetti on Jumalan tahdon vastaista

35 % esihenkilö ei ole sanonut suoraan mitään, mutta vastaaja on kuullut hänen puhuvan tai nähnyt hänen kirjoittavan sateenkaari-ihmisistä syrjivästi tai tuomiten identiteetin Jumalan tahdon vastaisena

75 % valitteli asiaa, mutta ei tehnyt mitään tukeakseen uhria

25 % vähätteli asiaa

EHEYTTÄMISTÄ KOSKEVAT VASTAUKSET

(Iivanainen 2025)

- Eheyttäminen on moninaista, laaja-alaista ja tapahtuu seurakunta-arjessa.
- Eheyttämistä ei tapahdu vain ns. “eheyttämisleireillä” ja vain herätysliikkeissä.
- Eheyttämistä tapahtuu kaikkialla, missä sateenkaari-ihmisiä painostetaan “luopumaan” tai “muuttamaan” identiteettiään.
- Eheyttäminen on aina vähintään brutaalia henkistä väkivaltaa, joka rikkoo sen kohteena olevan minuuden ja psyykeen.

YKSIÖ

- ilmaistu, että täytyy “luopua identiteetistä” pelastuakseen
- ilmaistu, että vastaajan puolesta rukoillaan, jotta identiteetti “tervehtyisi” tai vastaaja “luopuisi identiteetistä”
- painostettu ilmaisemalla, että identiteetti on syntiä eikä se ole Jumalan tahdon mukaista
- vastaaja on jätetty yhteisössä yksin identiteetin vuoksi
- vastaajalle on suositeltu identiteetin “parantamiseen” tähtäävää sielunhoitoa

PERHE / LÄHEISET

- läheisiä kuten perhettä on painostettu identiteetin takia
- läheisille kuten perheelle on ilmaistu, että identiteetti on väärin eikä se ole Jumalan tahdon mukaista
- läheisiä kuten perhettä on pyydetty rukoilemaan, jotta identiteetti muuttuu
- perhe on ilmaissut, että identiteetti ei ole Jumalan tahdon mukaista
- perhe on ilmaissut katkaisevansa suhteet, ellei vastaaja “muuta” identiteettiä
- perhe on katkaissut suhteensa identiteetin vuoksi

HENGELLISEN VÄKIVALLAN / EHEYTYKSEN TEKIJÄT

(Iivanainen 2025)

**Väkivallan tekijänä useimmiten seurakuntalainen (73 %), seurakunnan työntekijä (40 %) tai joku läheinen (n. 30-44 %).
Mutta myös esihenkilöt, sielunhoitajat tai terapeutit.**

Kirkontyöntekijöistä tekijä useimmiten pappi (n. 65 % %) tai nuorisotyöntekijä (n. 46 %)

Mainittiin myös diakoniatyöntekijät, lastenohjaajat, perhetyönohjaajat, kanttorit, vahtimestarit, kausityöntekijät, toimistotyöntekijät ja luottamushenkilöt.

KERTOMATTA JÄTTÄMISEN SYYT?

MONI ON KERTONUT, MUTTA JÄÄNYT ILMAN TUKEA.

(Iivanainen 2025)

Kertomatta jättämisen syitä olivat mm.

- Häpeä
- Syyllisyys
- Pelko
- Se, ettei uhri tiennyt kenelle kertoa.
- Se, että uhri ajatteli, ettei saa tukea, vaikka kertoisi.
- Se, että uhria oli kielletty kertomasta.
- Se, että yhteisö ja ystävät olivat kaikki mukana toteuttamassa hengellistä väkivaltaa / eheyttämistä.

Väkivallasta oli kerrottu monille eri tahoille mm.

- esihenkilölle
- työkaverille
- kumppanille
- perheelle
- ystävälle
- yhteisön jäsenelle
- terapeutille tms. ammattilaiselle
- vertaistukiryhmälle
- piispalle tai seurakunnan työntekijälle

MILLAISTA TUKEA UHRIT OLISIVAT TARVINNEET?

(Iivanainen 2025)

Tuen tarpeet moninaisia ja yhteistä se, että tukea ei ole ollut riittävästi.

- että perheenjäsenet, läheiset, kollegat tai esihenkilöt olisivat **aktiivisesti puuttuneet** hengelliseen väkivaltaan ja **aktiivisesti tukeneet** uhria
- että henkilö, jolle uhri kertoi väkivallasta, olisi **julkisesti sanonut, että hengellinen väkivalta / eheytysohjeet ovat väärin / kiellettyjä**
- että **piispat antaisivat selkeän lausunnon** siitä, ettei hengellinen väkivalta / eheyttäminen ole sallittuja evankelis-luterilaisessa kirkossa, ja että niihin puututaan aktiivisesti
- **koulutuksia** kaikissa seurakunnissa työntekijöille ja luottamushenkilöille hengellisestä väkivallasta, eheyttämisestä, yhdenvertaisuudesta ja vähemmistöstressistä
- **anonyymi ja julkinen palautekanava** seurakuntatoiminnasta, jotta voi ilmoittaa kohtaamastaan hengellisestä väkivallasta / eheyttämisestä
- kaikkien seurakuntien / hiippakuntien verkkosivuilla **selkeä ohje siitä, keneen tulee ottaa yhteyttä**, jos kohtaa syrjintää, hengellistä väkivaltaa tai eheyttämistä

HENGELLISEEN VÄKIVALTAAN JA SYRJINTÄÄN PUUTTUMISEN HIDASTEET EVANKELIS- LUTERILAISESSA KIRKOSSA (Iivanainen 2023, Iivanainen 2025)

Uskonnon harjoittaminen on jätetty lakien ja niiden soveltamisen ulkopuolelle. Uskonnolliset yhteisöt saavat itse päättää, missä määrin ne soveltavat ko. lakeja ja mitkä osat laeista koskevat yhteisöjä.

Useimmiten syrjinnällä, häirinnällä ja väkivallalla (kirkollisissa) työyhteisöissä on myös hengellinen ulottuvuus, kun on kyse sateenkaari-ihmisistä → **hengellistä väkivaltaa**. Näitä asioita ei voi käsitellä erikseen. Näiden ilmiöiden tunnistamisessa ja koulutuksessa on on puutteita.

- On erityisen huolestuttavaa, että kirkon työntekijät kokevat, ettei esihenkilöillä ole osaamista ja tahtoa puuttua konflikteihin tai, että he jopa itse toimivat syrjivästi.
- On haasteellista, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin liittyen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat epätasaisesti Suomen seurakunnissa.

Hengellinen väkivalta jää piiloon, koska sitä ei kartoiteta kattavasti. Evankelis-luterilaisesta kirkosta puuttuu myös velvoittava seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaan hengelliseen väkivaltaan puuttutumisen malli.

- Tarvitaan yhteiset konkreettiset ja velvoittavat turvallisemman tilan periaatteet ja sovitut seuraukset, jos niitä rikotaan.

EDISTYSASKELEET JA TOIMINNAN KEHITTÄMISEHDOTUKSET (Iivanainen 2023, Iivanainen 2025)

Kokonaiskirkollinen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus suunnitelma -**ohjeistus** on hyvä alku. Tarvitaan konkreettisia esihenkilötason toimia, jotta jalkautuu seurakuntatyöhön kaikkialla Suomessa. Tässä yhteistyö eri yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa tärkeänä tukena.

Osassa seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä on **hyvin organisoitua, suunnitelmallista ja jatkuvaan oppimiseen perustuvaa sateenkaarierityistä työtä**, sateenkaariyhteyshenkilöitä ja koulutusta.
→ Toimivien mallien soveltaminen muiden seurakuntien käyttöön.

Tärkeää kuulla laajasti sateenkaarevia kirkon työntekijöitä, seurakuntalaisia ja luottamushenkilöitä säännöllisillä **anonyymeillä kyselyillä**. Erityisesti sukupuolivähemmistöt ovat suuremmassa riskissä tulle syrjityiksi, koska ymmärrys sukupuolivähemmistöistä on vähäisempää.

Tärkeää asettaa **selkeät tavoitteet ja seurata tavoitteiden toteutumista** ja se tehdä muutoksia sen perusteella toimintaan.

Sekä seurakuntalaiset että työntekijät toivovat **piispoilta selkeämpää kantaa** hengellisen väkivallan ja eheyttämisen vahingollisuuteen.

Uskonnon harjoittamisen jättäminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimisen ulkopuolelle mahdollistaa sateenkaari-ihmisten kohtaaman hengellisen väkivallan ja syrjinnän jatkumisen, koska suurin osa seurakuntien toiminnasta ja työntekijöiden työstä on uskonnollista. -> Siksi olisi tärkeää sisällyttää uskonnon harjoittaminen ohjeistuksiin.

TIETOA JA TUKEA

- Uskontojen uhrien tuki ry
- Sateenkaariyhdistys Malkus: Edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen hengellistä hyvinvointia. Ei ota kantaa kenenkään hengelliseen tai uskonnolliseen katsomukseen.
- Sateenkaaritoiminnan yhteyshenkilöt Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa
- Seta
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus SMOK
- Sinuiksi ry
- Kuntien sateenkaarityö
- Perhesuhdekeskus ja Sateenkaariperheet ry

**HILJAISUUS YLLÄPITÄÄ
HENGELLISTÄ VÄKIVALTA
JA
SYRJINTÄÄ.**

**KONTEKSTUAALINEN TEOLOGIA,
AKTIIVINEN TUKI JA VÄKIVALTAAN
PUUTTUMINEN ANTAVAT TOIVOA JA
TYÖVÄLINEITÄ HENGELLISEN
VÄKIVALLAN EHKÄISEMISEEN.**

LÄHTEITÄ

- Iivanainen, Ani (2021): ISÄ MEIDÄNKIN -sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta. BoD 2019
- Iivanainen, Ani (2023): ”Syrjinnän ja hengellisen väkivallan ehkäiseminen edellyttää aktiivisia arvovalintoja” : Sateenkaarevien työntekijöiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo evankelis-luterilaisissa hiippakunnissa. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto.
- Iivanainen, Ani (2025): Kenelle tilaa riittää? Kenelle paikkoja on? Sateenkaari-ihmisiin kohdistuva hengellinen väkivalta ja eheyttäminen evankelis-luterilaisen kirkon sisällä. BoD 2025
- FRA (2020). European Union Agency for Fundamental Rights, 2020. A long way to go for LGBTI equality. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- FRA (2023). LGBTIQ equality at a crossroads. Progress and challenges. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gold, Michael & Mia, Irene toim. 2019. Pride and Prejudice: Attitudes and opinions toward LGBT inclusion in the workplace. Economist - the intelligence unit.
- Lehtonen, Jukka (2006). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa. Keinoja ja ideoita yhdenvertaisuuden tueksi. Työministeriö. Helsinki.
- Leppänen, Riikka & Karvinen, Marita & Rekola, Antti & Torniainen Esa 2019. Sateenkaariväki työelämässä. FIBS, Seta ry, Accenture & IBM.
- Linjakumpu, Aini 2015. Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta kristillisessä yhteisössä. Tampere: Vastapaino.
- Malkus ry. Eheytyseraportti 2020.